תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · בעל המאור

המאור הגדול על מכות

רבנו זרחיה הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

המאור הגדול על מכות

רבנו זרחיה הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/המאור-הגדול-על-מכות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 4
דף ב. 4
דף ג. 5
דף ג. 7
דף ד. 8

דף א.

כיצד שמין (בה) וכו' הרי"ף ז"ל כתב בהלכות פי' משמיה דגאון ז"ל ואינו מחוור כלל ואנו כך קבלנו פירושה לפי ששנינו במשנתינו אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו ולא פי' ליתן למי אם ליתן לבעל או לאשה כי פעמים שאדם לוקח את הכתובה ביוקר מן הבעל ובזול מן האשה כגון שהיא חולה וזקנה והבעל בריא ובחור ופעמים שאדם לוקח אותה ביוקר מן האשה ובזול מן האיש כגון שהדבר בחלוף מה שאמרנו ובענין זה נחלקו האמוראים בפי' משנתינו רב חסדא אמר שמין בבעל כלומר שמין כמה אדם רוצה לתת בכתובתה של זו לבעל על ספק מיתת האשה בחייו ומשלמין לו העדים הללו הזוממין כשיעור דמים הללו שהרי הם היו רוצים להפסידו מזאת רב נתן בר אושעיה אמר שמין באשה כמה אדם רוצה לתת בכתובתה על ספק מיתת הבעל ועל ספק גירושין ומה שאדם רוצה לתת לאשה הרי היא בחזקת האשה כאילו בא לידה כבר ואין העדים נעשים זוממין על זה אלא במותר שנשאר מן הכתובה על דמי הלוקח מן האשה באותו המותר העדים נעשין זוממין ומשלמין אותו לבעל שהוא העומד בחזקת הבעל שהם היו רוצים להפסידו ממנו ובא רב פפא והוסיף פי' בדברי רב נתן ואמר באשה בכתובתה לאפוקי נכסין הנכנסין והיוצאין עמה שאין העדים משלמין עליהן בהזמתן לבעל לפי שבחזקת האשה הם עומדין לעולם ואיך העדים נחשבין כמוציאין מיד הבעל בעדות זו בנכסים שלה אלא בכתובתה הוא שנעשין זוממין ומשלמין לבעל אבל לא נכסים הנכנסים והיוצאין עמה וכיון דקם ליה רב פפא כרב נתן ופירש טעמיה הלכתא כותיה:

שמעתתא דרב יהודה אמר שמואל דשביעית אף על פי שלא כתבם הרי"ף ז"ל הלכה הם ואין דרך לדחותם ובשמעתא קמייתא קיימא לן כלישנא בתרא:

דף ב.

באו אחרים והזימום וכו' הרי"ף ז"ל כתב פירושה בהלכות והשיב על פירוש הראשונים שהיו מפרשים דהני מזימין להני והני מזימין להני כל כת וכת מזמת של לפניה ובודאי שזה הפי' אינו כלום אלא עיקר הפירוש כמו שכתב הוא ז"ל שכל הכתות כולן מעידות על הרוצח שהרג ואלו המזימין הראשונים מזימין את כולם כדבר זה פירושו של הרב נכון אבל מה שפי' כי טעמו של ד' יהודה דאמר אינה נהרגת אלא כת ראשונה בלבד כדר"ל דאמר הוחזקה זו דכיון דאשתקור סהדי קמאי לא מקבלינן תו מאי דאתי ומסהיד במאי דקא מסהדי הני קמאי הכא נמי כיון דאיתזמה לה כת ראשונה לא מקבלי סהדותה

דכת שניה דאתיא לאסהודי בתרה ומשום הכי כד מסהדא ומתזמא לא קטלינן לה דלא קרינן בה ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו דהא לא קטלינן אפומא זה הפי' אינו נכון בעינינו דעד כאן לא קאמר ד"ל הוחזקה זו אלא בתרי זימני דאתיא סהדי ואשתקור ואתיא סהדי ואשתקור אבל בחד זימנא בכת ראשונה לא אמר וא"כ הא דלא כרבי ודלא כרשב"ג דליכא מ"ד הויא חזקה בפחות מתרי זימני ועוד א"כ כמו שפי' על מה אמרי' בגמרא איסטסיסת היא זו אפי' כת ראשונה נמי לא ואוקימנא שקדמו והרגו הא לאו הכי אפי' כת ראשונה אינה נהרגת ואי טעמו של רבי יהודה כמו שפי' הרב אמאי כת ראשונה אינה נהרגת והא ודאי אי לא דאתזמא כת ראשונה הוה קטלינן אפומה אלא האי פירושא לא סליק והכין פירושה רבי יהודה אומר איסטסיס היא זו זו הכת המזמת אין דם האדם חשוב אצלה אלא כצבע האיסטיס ואם אנו שומעין להם עכשיו יצבעו כל הארץ בדם כמו שאדם צובע הבגד באיסטיס והיינו דמקשי' עלה אי איסטסיס היא זו אפי' כת ראשונה נמי לא תהרג דהא מחזקת לה להא כת בשקריה שאין דם האדם חשוב אצלה ואוקימנא בשקדמו והרגו קודם שתבוא השניה והזימוה ודאמרינן לימא רבי יוחנן וריש לקיש בפלוגתא דר"י ורבנן קא מיפלגי וכו' הכי מיפרשא דר' יוחנן דלא אזיל בתר חזקה לאיפסולי עדות כרבנן דלא פסלי להו להני מזימין ולא אמרינן הוחזקו בשופכי דמים ור"ל דאזיל בתר חזקה לאיפסולי עדות כר' יהודה דאמר כיון שהזימה זו הכת המזמת שתי הכתות הוחזקו להיות מזימין לכל מי שיבא להעיד עדות זו ואין שפיכות דמים הנעשה על ידיהם אילו היינו שומעין לעדותן חשובה אצלם לכלום לפי' אין לסמוך עליהם ולא להאמין לדבדיהם בכל מה שהעידו דהא עד זומם חדוש הוא שחדשה תורה דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני וכיון שהוחזק להיות מזימין ושתי כתות עומדות כנגדן בעדותן יש חשש שקר בעדותן כללו של דבר לימא רבנן דלא אזלי בתר חזקה לאיפסולי עדות כד' יוחנן ור' יהודה דאזיל בתר חזקה כריש לקיש ודחינא ר' יוחנן דאמר כדברי הכל וריש לקיש דאמר כדברי הכל:

דף ג.

אילעא וטוביה קרובי' דערבא הוו וכו' ה"ר אברהם ז"ל פירשה בשטענותיהן היו בפירעון החוב והעידו אלו העדים על הלוה שהודה בפניהם שלא פרע ומתוך כך היה הערב מתחייב אם לא היו פסולין מחמת קורבתן וכמדומה לי שדחקו לרב ז"ל בפי' הזה שלא רצה להעמידה בשטענותיהם היו לעיקר ההלואה משום דהא קי"ל דפלגי' דבורא ופשטא ליה בכה"ג שנאמנין היו ללוה ולמלוה ופסולין לערב כדרבא דאמר פלוני בא על אשתו

הוא ואחד מצטרפין להרגו אבל לא להרגה ואנן לא אסתברא לן הכי דע"כ לא קאמר רבא דפלגי' דבורא אלא בתרי גופי אבל בחד גופא פלוגתא דרב מרי ורב זביד בפרק יש נוחלין בבעל שאמר גרשתי את אשתי ואפילו למ"ד התם פלגינן דבורא כגון אמר למפרע מהו להימוניה בלהבא שהם שני זמנים אבל בזמן א' וגוף אחד ליכא מ"ד הלכך כיון דערב במקום לוה קאי דאי לית ליה אזיל מלוה בתר ערב והדר ערב עליה דלוה דתרוייהו כגוף אחד דמו ובזמן אחד תלה העדות על שניהם וכשהן פסולי' לערב כך הם פסולים ללוה אפילו בשיש לו נכסים ואפילו בשטענותיהם ועדות העדים בעיקר ההלואה ומה שכתב הרי"ף ז"ל ירושלמי כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים כשרין לזה ופסולין לזה ר' יוחנן אמר פסול היינו טעמיה נמי דר' יוחנן דלא פלגי' חד שטרא וכשם שהשטר בטל מאצל זה כך בטל מאצל זה לפי שפסול הקורבה פושט בכל השטר כולו כשם שהוא פושט בכל העדים כולן אפי' הן מאה בשנמצא אחד מהן קרוב או פסול וכיון שכן דין הוא שתפשוט קורבת הערב אף בלוה שהוא עומד תחתיו במקומו והא דאמרי' דלא פלגינן דבורא בחד שטרא ה"מ בקורבת העדים שפושטת בכל השטר כולו כשם שהיא פושטת בכל העדים כולן דגלי בה רחמנא בהיקש שלשה לשנים ואפי' הן מאה אבל במילתא אחריתי פלגינן דבורא אפי' בחד שטרא כדאמרי' בגיטין בעבד שהביא גטו וכתוב בו כל נכסי קנוים לך עצמו קנה נכסים לא קנה:

[דף ט ע"ב]

נשמט אנשמט ל"ק הא רבי הא רבנן. פירוש קמייתא דר"ש כרבנן דהא דאמר נשמט אינו גולה בשונא לפי שקרוב למזיד הוא הא באוהב גולה ובתרייתא דר"ש כר' דאמר נשמט הברזלא מקתו אינה גולה באוהב והיינו דקאמר לעולם אינו גולה כלומר בשנשמט מקתו עד שישמט מחצלו מידו דהיינו בשמיטת כל המחצל ולא כשישמט המחצל מקתו:

[דף יב ע"ב]

אימור דשמעת ליה לר"י גבי מעשר לחומרא פירוש עיקרו בחוץ ונופו בפנים שדינן עיקרו בתר נופו לחומרא דכי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי לא מצי פריק מדרבנן לחומרא דשדינן עיקר בתר נוף ולא מצי אכיל נמי בעיקרו כדיניה מדאורייתא דהא בראי קאי אבל בנופו מפריק הוא דלא מצי פריק הא מיכל מצי אכיל בדיניה דהא בפנים קאי דעיקרו בתר נופו שדינא נופו בתר עקרו לא שדינן עיקרו בפנים ונופו בחוץ כי היכי דבגופו לא מצי אכיל בלא פדיה בעיקרו גמי לא מצי אכיל כלל לחומרא דשדינן עיקר' בתר נוף ולא מצי פריק נמי בעיקרו בדיניה דהאי גואי קאי וקלטוה מחיצות אבל בגופו מיכל הוא דלא מצי אכיל הא מפריק מצי פריק דלא שדינן נופו בתר עיקרו כלל אלא גבי

ערי מקלט וכו' אמר רבה בעיקרו בפנים וקאי רוצח בעיקרו דכ"ע לא מצי קטיל ליה קאי בנופו ויכיל גואל הדם להרגו בחצים וצרורות כ"ע מצי קטיל ליה דהא דכ"ע נופו בתר עיקרו לא שדי בין לקולא בין לחומרא כי פליגי למיהוי עיקרו דרגא לגופו שיעלה לו גואל הדם דרך שם לרבנן דלא אזלי אלא בתר מחיצות לא הוי עיקרו דרגא לגופו ואסיר ליה לגואל הדם למיסק ליה דרך שם לר"י דחשיב ליה נופו הוי עיקרו דרגא לגופו וסליק ליה מגואי וקטיל ליה אבראי רב אשי אמר מאי אחר הגוף אף אחר הנוף פי' ל"ש מעשר ול"ש ערי מקלט הולכין אחר העיקר ואף אחר הנוף להחמיר בכל דבר בשניהם ול"ש עיקרו בחוץ ונופו בפנים ול"ש עיקרו בפנים ונופו בחוץ גבי מעשר לא מצי אכיל ולא מצי פריק לא בעיקרו ולא בנופו דכי היכי דשדינן עיקרו בתר גופו לחומרא ה"ג שדינן גופו בתר עיקרו לחומרא הלכך גבי ערי מקלט נמי עיקרו בפנים ונופו בחוץ הולכין אחר עיקרו לחומרא וכי היכא דבעיקרו לא מצי קטיל ליה בנופו נמי לא מצי קטיל ליה אפילו בחצים וצרורות עיקרו בחוץ ונופו בפנים הולכין אחר הנוף וכי היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה בעיקרו נמי לא מצי קטיל ליה:

דף ג:

[דף טו ע"א]

ההוא לתקני לאויה הוא דאתא פירוש דבקיום מצות עשה מתקן לאויה הא ניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו וכו' מידי הוא טעמא אלא לר"י דאמר כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו אליבא דידיה הוא דקא משנינן הכי הא א"ל ר"י לתנא תני קיימו ולא קיימו אבל לר"ל דאמר בטלו ולא בטלו כל היכא דמבטל ליה לעשה וליתה דאמי לאויה ללאו דחסימה ולקי וכל היכא דלא מבטל ליה לא דאמי לאוי' ללאו דחסימא ולא לקי דאלמא כל היכא דלא דמי לאויה ללאו דחסימה בין שקדמו עשה בין שניתק לעשה אין לוקין עליו וא"ת א"ה קשיא מתני' לר"ל דתנן והבא למקדש טמא לוקה ואע"פ שקדמו עשה דכתיב ולא יטמאו את מחניהם י"ל קסבר רשב"ל בפירש רבתה תורה חייבי כריתות למלקות דגמר מעיני מלעיניך ומש"ה לוקה אבל בלאו שיש בו עשה ואין בו כרת לא מחייב א"נ י"ל בדין הוא דיכיל לשנויי אפילו לרשב"ל דאמר בטלו ולא בטלו דטעמיה משום התראת ספק הוא כדלקמן ולא משום דלא דמי לאויה ללאו דחסימה אלא שנויא רויחא נקט מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן וכו' והא דא"ל לר' יוחנן לתנא תני קיימו ולא קיימו ה"ק ליה קיימו פטור בטלו או שלא קיימו חייב וכל היכא דאיתיה בבטלו איתיה בלא קיימו כל היכא דליתיה בבטלו ליתיה בלא קיימו וגמ' הוא דקא גמיר לה ר' יוחנן

הכי ודייקי' לה להאי פירושה מדמסקין בסוף שמעתא אלא זאת ועוד אחרת דא"ר יוחנן אהא אבל אונס לאו וכו' אלמא אונס כיון דליתיה בבטלו אף בלא קיימו נמי לא לקי דהא ר' יוחנן הוא דאמר קיימו ולא קיימו ואיהו הוא דאמר אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת ואסיקנא אפאה וליתא לדאונס דלא משכחת לה לעולם ישר' לוקה בין בשבטלו בין בלא קיימו והה"נ נותר לר' יוחנן דלא חשיב ליה דהא לאו שאין בו מעשה הוא ואינו לוקה לעולם ור' יוחנן כשאמר אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת לא חשיב אלא אותן שלוקין בשבטלו ובלא קיימו א"נ י"ל דה"ק ר' יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת שהוא לוקה בין בשלא קיימו בין בשבטלו והם שלוח הקן ופאה אבל אונס לוקה הוא בשלא קיימו ולא משכח לה לוקה בבטלו והא דא"ל ר' יוחנן לתנא תני קיימו ולא קיימו לעולם כפשוטה היא דאע"ג דליתיה בבטלו איתיה בלא קיימו:

דף ד:

ה"ג אמדוהו לקבל מ' ולקה מקצת ואמרו אינו יכול לקבל מ' פטור אמדוהו לקבל י"ח ומשלקה פירוש משלקה כל הי"ח אמרו יכול לקבל מ' פטור וסיפא ודאי רבותא קמ"ל שאע"פ שלקה כל הי"ח שאמדוהו מתחלה ועמד בבריאותו ונתברר זה האומד השני בלא ספק אע"פ כן פטור אבל רישא דקתני לקה מקצת ההיא לאו רבותא היא אלא דוקא טעמא דלקה מקצת שנתגלית חלישותו ונתבררה טעותו של האומר הראשון אבל לא לקה אין מוציאין אותו לעולם מיד האומר הראשון והיינו דמקשי' עלה לקה אין לא לקה לא ורמינהי אמדוהו לקבל מ' וחזרו ואמרו אינו יכול לקבל מ' פטור והכא ל"ג משלקה אמדוהו לקבל י"ח ומשלקה אמרו יכול לקבל מ' פטור והכא גרסי' משלקה כדגרסי' כמתני' ורבותא קמ"ל קתני מיהת רישא פטור אף ע"ג דלא לקה אמר רב ששת לא קשיא מתני' דאמדוהו ליומיה הלכך כל כמה דלא לקה אין מוציאין אותו מיד אומד ראשון ברייתא דאמדוהו למחר וליומא אחרי שאפשר שנולדה בו חלישות ולפיכך הולכין אחר האומד האחרון:

אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על ר' חנניא בן גמליאל וכו' ואם תאמר אמאי לא פשטוה מדר' עקיבא דאמר חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות מ' שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן טעמא דעשו תשובה הא לא עשו תשובה לא נפטרו מידי כריתתן אלמא ר' עקיבא חלוק על ר' חנניא דר' חנניא בשלא עשה תשובה קאמר דאי בשעשה תשובה תשובה פוטרתן ולא מלקות יש להשיב התם הכי קאמר שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להם אף ע"פ שלא לקה וכיון שכן אותה רשעה לא פסיקא ליה והרי

היא כמו שאינה ולפיכך מחייבין אותו מלקות אף בשלא עשה תשובה ולא הוו כשתי רשעיות המלקות והכרת המוטלת עליו לקבל זו או זו ולעולם היכא דלקה מפטר מידי כריתות כר' חנניא בן גמליאל ולא פליג עליה ר"ע כלל: